

**URGANCH SHAHAR JAMOAT TRANSPORTINI
INFRASTRUKTURASINING XIZMAT KO'RSATISH
JARAYONLARINING ISTIQBOLLI YECHIMLARINI ISHLAB CHIQUISH**

Rajabova Oltinoy Davron qizi

Texnika fakulteti 202-Guruh Shahar transporti xo'jaligi va aloqa yo'llari
magistranti.

Kuryozov Kuryoz Otaboyevich.

Texnika fanlar nomzodi Dotsent

Annotatsiya: Bugungi kunda shahar jamoat transportlari harakat jadvallarini ishlab chiqishda dispatcherlar oldida avtobuslarning harakat muntazamligini doimiy ta'minlash vazifasi alohida ahamiyat kasb etadi. Ushbu maqolada Urganch aglomerasiyasining shahar jamoat transporti tarmog'ida shahar va shaharlararo muntazam tashish yo'nalishlariga muvofiq jamoat transporti yo'nalishlari tarmog'i to'g'risidagi ma'lumotlar, shuningdek, shahar yo'nalishlarini o'rganish natijalari kiritilgan. Modeldagi marshrut tarmog'i haqidagi ma'lumotlar marshrutlarini, to'xtash nuqtalarining joylashishini, harakat oralig'ini, harakatlanuvchi tarkib va uchastkalarni, shuningdek, xizmat ko'rsatuvchi tashuvchilar ro'yxatini o'z ichiga oladi.

Kalit so'zlar: jamoat transporti, avtobus, avtobus yo'nalishlari, transport tarmog'i, transport tizimi.

**DEVELOPMENT OF PROSPECTIVE SOLUTIONS OF SERVICE
PROCESSES OF PUBLIC TRANSPORT INFRASTRUCTURE OF
URGANCH CITY**

Abstract: Today, in the development of city public transport timetables, the task of constantly ensuring the regularity of bus traffic is of particular importance to the dispatchers. This article includes information on the network of public transport routes in the urban public transport network of the Urganch agglomeration in accordance with urban and intercity regular transport routes, as well as the results of the study of urban routes. The route network information in the model includes routes, stop locations, service intervals, rolling stock and sections, and a list of service carriers.

Key words: public transport, bus, bus routes, transport network, transport system.

**РАЗРАБОТКА ПЕРСПЕКТИВНЫХ РЕШЕНИЙ ПРОЦЕССОВ
ОБСЛУЖИВАНИЯ ИНФРАСТРУКТУРЫ ОБЩЕСТВЕННОГО
ТРАНСПОРТА Г. УРГАНЧА**

Аннотация: Сегодня при разработке расписаний городского общественного транспорта задача постоянного обеспечения регулярности автобусного движения приобретает особое значение для диспетчеров. В данной статье приведены сведения о сети маршрутов общественного транспорта в сети городского общественного транспорта Ургенчской агломерации в соответствии с маршрутами городского и междугородного регулярного транспорта, а также результаты исследования городских маршрутов. Информация о сети маршрутов в модели включает маршруты, места остановок, интервалы обслуживания, подвижной состав и участки, а также список обслуживающих перевозчиков.

Ключевые слова: общественный транспорт, автобус, автобусные маршруты, транспортная сеть, транспортная система.

Urbanizatsiya jarayonining jadallashuvi, megapolis shaharlarning ko'payishi, aholi sonining o'sishi natijasida jamoat transportiga bo'lgan talab va ehtiyoj yil sayin oshib bormoqda. Bu esa, o'z navbatida, jamoat transporti xizmati sifatini oshirish, madaniyatini yuksaltirish, uni bugungi davr va sharoitga moslashtirishni taqozo etmoqda. Shahar ko'chalarida harakat miqdorining ortishi ayniqsa kunning tig'iz paytlarida jamoat transport vositalarining ushlanib qolishlariga, ayniqsa, avtobuslarning ushlanib qolish vaqtining ortishiga, buning natijasida harakat tezligining pasayishiga, o'z navbatida qatnovlar muntazamligining buzilishlari yuzaga kelishiga, yo'lovchilarning kutib qolishlariga sabab bo'lmoqda [8]. Aholiga ko'rsatilayotgan transport xizmatining sifatini oshirish uchun avvalo jamoat transportlari harakatlanishi uchun imtiyozli sharoitlar yaratish kerak. Shahardagi yo'lovchilar harakat miqdori va oqimini aniqlab yo'lovchilar oqimiga moslab yo'nalishlarni tashkil qilish va harakatlanish intervallarini belgilash, yo'lovchilar oqimiga qarab avtobuslar va mikroavtobuslarni yo'nalishlarga joylashtirish, asosiy magistral ko'chalar va yo'lovchilar oqimi yuqori bo'lgan yo'nalishlarga sig'imi katta harakatlanuvchi tarkiblarni joylashtirish va ularning xavfsiz harakatlanishini ta'minlash muhim vazifa hisoblanadi. Bu borada mamlakatimizda bir qator huquqiy hujjatlar va qarorlar tasdiqlangan va ularning ijrosi ta'minlanmoqda. Shahar ko'chalarida harakat miqdorining ortishi ayniqsa kunning tig'iz paytlarida jamoat transport vositalarining ushlanib qolish vaqtining ortishiga, buning natijasida harakat tezligining pasayishiga, o'z navbatida qatnovlar muntazamligining

buzilishlari yuzaga kelishiga, yo'lovchilarning kutib qolishlariga sabab bo'lmoqda. Bu muammolarni hal qilish uchun avvalo jamoat transportlaridagi yo'lovchilar oqimini o'rganish, yo'lovchilar oqimiga mos ravishda yo'nalishlarda harakatlanish intervallarini belgilash va harakatni to'g'ri tashkil qilish lozim

Xorazm viloyati Urganch shahri aholisining yo'lovchi transportiga bo'lgan ehtiyojini qondirish va ularga ko'rsatilayotgan xizmatlar sifatini oshirish maqsadida 2021- 2025 yillarga mo'ljallangan rivojlanish konsepsiyasi ishlab chiqilgan. Shahar yo'lovchi transportini rivojlantirish sohasida quyidagi vazifalar belgilandi: - avtobus parkini to'ldirish, so'nggi yillarda qisqarib borayotgan muntazam avtobus yo'nalishlari tarmog'ini tiklash va keyinchalik kengaytirish imkonini beradi. Aholining mehnat va madaniy sayohatlarga bo'lgan ehtiyojlarini qondirishni ta'minlash uchun shahar va shahar atrofi yo'lovchi transporti yo'nalishlarini tiklash va rivojlantirishni rivojlantirishning ustuvor yo'nalishlari hisoblanadi: - holati shahar yo'lovchi transportining yer usti turlarining ishlashini to'xtatib qo'ygan ko'cha va yo'l tarmog'ini rivojlantirish; - aholisi 150 mingdan ortiq bo'lgan shaharlarda elektr, ekologik toza transport turini rivojlantirish ustuvor bo'lishi kerak; - trolleybus va avtobuslarga bo'lgan favqulodda ehtiyojni qondirish uchun, ushbu turdagi transport vositalarini mamlakatimizda ishlab chiqarishni rivojlantirish maqsadga muvofiq; - transport xizmatlari uchun hisoblangan tariflar asosida ijro etuvchi hokimiyat organlari va yo'lovchi avtotransport korxonalarini o'rtasida yo'lovchi tashishni amalga oshirish bo'yicha shartnomalarni majburiy ravishda tuzish tartibini federal darajada qonunlashtirish zarur; - shahar va shahar atrofi yo'lovchi tashish transporti korxonalarini mahalliy soliqlarni to'lashdan to'liq yoki qisman ozod qilish amaliyotini kengaytirish; Urganch shahar jamoat transporti tarmog'ida shahar va shaharlararo muntazam tashish yo'nalishlariga muvofiq jamoat transporti yo'nalishlari tarmog'i to'g'risidagi ma'lumotlar, shuningdek, shahar yo'nalishlarini o'rganish natijalari kiritilgan. Urganch shahrida transport oqimi yuqori bo'lgan 7 ta ko'chalar mavjud bo'lib, ularning transport o'tkazish qobiliyati normativ xujjatlar bo'yicha sutkasiga 28 ming donani tashkil etadi. Xaqiqatda esa bir kunlik transport oqimi yuqorida ko'rsatilgan ko'chalarda 45-50 mingtani tashkil etmoqda. Shu bilan bir qatorda viloyat tumanlaridan bir kunda o'rtacha 18 mingta transport vositalari (o'rtacha 33,5 ming nafar yo'lovchi) Urganch shahriga kirib kelishi o'rganishlar davomida kuzatildi. Bu o'z navbatida mazkur ko'chalarda transport oqimi zo'riqish bilan ishlayotganligini bildirimoqda [3]. Urganch shahrida 2023 yil 1-aprel holatiga aholi soni 150,7 ming nafardan oshgani holda, transport vositalari soni ushbu davrda 56,2 ming donaga ko'paygan.

Aholining tashishga bo'lgan ehtiyojini qondirishda avtomobil transporti vositalaridan biri bo'lgan avtobuslar boshqa transport turlariga qaraganda bir qancha ustunligi va o'ziga xos xususiyatlari bilan alohida o'rin tutadi. Dispetcherlik nazoratining muhim vazifalaridan biri marshrutda ishlovchi avtobuslarning muntazam harakatlanishini ta'minlashdir. Harakatning muntazamligi yo'lovchi tashish bilan shug'ullanuvchi transport faoliyatining yeng muhim sifat ko'rsatkichidir. Agar marshrutdagi avtobuslar jadvalga muvofiq reysga chiqsa va reys davomida belgilangan harakat grafigi bo'yicha xizmat ko'rsatsa, yo'nalish bo'yicha ishonchli harakatlanishi ta'minlansa, barcha to'xtash nuqtalarida ular orasidagi harakat intervallari teng ravishda taqsimlansa, transport belgilangan joyga aniq va jadvalda belgilangan vaqtda yetib borsa yo'nalishdagi avtobus harakati muntazam hisoblanadi. Yo'nalishli avtobuslarning harakat muntazamligi bo'yicha dunyo olimlari tomonidan birqancha tadqiqotlar o'tkazilgan. Harakatning muntazamligi - avtobusning reysga o'z vaqtida jo'nab ketishi, qatnov oraliqlariga butun yo'nalish bo'ylab qat'iy rioya qilinishi va belgilangan manzilga o'z vaqtida yetib borishi yuqori sifatli yeng muhim ko'rsatkichdir. avtobus transportining ishi. Yo'nalishdagi avtobuslarning harakati muntazam emasligi oraliq bekatlarda turish vaqtlariga ta'sir qiladi, Muntazamlik ta'minlanmaganda, marshrutdagi avtobus bir tekis taqsimlanmagan harakatida, jadval bo'yicha ishga chiqqan avtobus haddan tashqari yuklangan, ikkinchisi yesa kam yuklanish (to'lish) bilan yergashadi. Natijada yo'nalishdagi avtobuslarda yo'lovchilarning taqsimlanishi keskin yomonlashadi va yo'lovchilar almashinuvining notekisligi ortadi. Harakatning muntazamligini buzishning asosiy sabablari ikki guruhga bo'linadi.

1. Ob-havo sharoitining keskin yomonlashishi, muzlama, yog'ingarchilik, xisobga olinmagan tirbandlik, marshrutdagi avtobus haydovchilarining belgilangan harakat rejimini buzishi va boshqa omillar tasirida transport vositalarining haqiqiy harakat rejimining belgilangan jadvalga mos kelmasligi.

2. Yo'nalish bo'ylab harakatlanuvchi avtobuslarning yetarli yemasligi, avtobuslarning marshrutga o'z vaqtida yoki to'liq chiqarilmasligi, avtobuslarning texnik sabablarga ko'ra rejalashtirilmagan to'xtab qolishi, buzulishi va hokazo. Harakatning muntazamligining o'zagarishi harakat jadvali bo'yicha haqiqiy intervallarining rejalashtirilganidan og'ishi bilan baholanadi. Marshrutda ishlovchi avtobuslarning harakatning muntazamligini nazorat qilish dispetcherlik xizmatlari tomonidan amalga oshiriladi.

XULOSA Xulosa qilib shuni aytish mumkinki bugungi, axolining jamoat transporti xizmatlariga bo'lgan talabi kundan-kunga kuchayib borayotgan davrda avtobuslarning yo'nalishdagi qatnovlar sonini belgilangan reja bo'yicha bajarilishi

va muntazamlilikni ta'minlash uchun dispetcherlik boshqaruvi nazoratini innovasion texnologiyalardan foydalangan xolda kuchaytirish va takomillashtirish, yo'lovchi oqimiga mos ravishda transport vositasini tanlash (sig'im), transport vositalar sonini extiyojga moslash, yil fasllari, hafta kunlari, va kun soatlari bo'yicha yo'lovchi oqimini ob-havo ko'rsatkichlari o'zgarishlarini xisobga olgan xolda xizmat sifatini oshirish, avtobuslar harakatini tashkil etishda yo'lovchi oqimini hisobga olgan holda, xaydovchilar ishini to'g'ri tashkil etish, transport vositalari texnik soz xolatda bo'lishini ta'minlash, avtobuslar harakati uchun yo'nalish sxemalarini optimallashtirishga e'tiborni qaratish zarur.

ADABIYOTLAR

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "Aholiga transport xizmati ko'rsatish hamda shaharlar va qishloqlarda avtobuslarda yo'lovchilar tashish tizimini yanada takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi PQ-2724-sonli qarori 2017 yil 10 yanvar.

2. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining "Yo'lovchilarni avtobusda tashish xavfsizligini ta'minlashga doir qo'shimcha chora-tadbirlar to'g'risida" gi 2019-yil 22-maydagi 424-sonli qarori.

3. Qulmuhamedov J.R. va boshqalar, Avtotransport vositalarida yo'lovchilar tashishni tashkil etish. T: «ILM ZIYO», 2016.

4. Karimov E. Avtomobillarda yo'lovchilar tashish. T.: «Sharq» NMAK, 2002.

5. Xodjayev B.A. Avtomobillarda yuk va passajirlar tashish asoslari. T.: «O'zbekiston», 2002-yil.